

a kormányokra is jótékony s az összerberiségre kiható befolyással lehet.

Ha a mi középiskolai ifjúságunk nyolc éven keresztül megannyi ilyen magasán szárnyaló társadalmi és emberi intésben és buzdításban részesülne, legalább néhány atomját kapná meg annak az erkölcsei nevelésnek, melynek az iskolánkból kikerülő ifjúság ma még annyira híján van. *kf.*

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE.

Zeitschrift für Philosophie und Pädagogik. Herausgegeben von O. Flügel und W. Rein. (Langensalza, Hermann Beyer und Söhne. 12. Jahrgang. Heft, 3., 4.)

E folyóirat 1. és 2. számát ismertettem a Magyar Pädagogia ez évi 2. füzetében 101. l. Azóta ismét két füzete jelent meg ennek az érdekes és tartalmas közlönynek, melyeket az alábbiakban mutatok be.

A 3. füzet tartalma: I. Éртеkezések. 1. Marx Lobsien: *Gyermek és művészet.* A szerző kísérleti úton akarja megállapítani, hogy a gyermekben esztétikai hajlamok vannak, s hogy a föltételek e hajlamok fejlesztésére nem hiányzanak. Meg akarja továbbá állapítani, hogyan fejlődik az izlés, azaz: az esztétikai érzék fejlődési stádiumait pontosan követni. E célból 1380 gyermekben tett kísérletet, s minden gyermek 22 kérdésre felelt. A kérdések részben látható szép dolgokra vonatkoznak, részben költeményekre. A cikk folytatása következik. 2. O. Flügel: *Windelband Herbartról.* Windelband filozófiai tan-könyvében azt állítja, hogy Herbart nem realista, hanem idealista. Flügel kimutatja, hogy ugyanezt mondta már Zeller is, de Flügel már vele szemben is bizonyította, hogy tévedés. Most újra igazolja álláspontját, s egyúttal helyreigazítja Windelband többi tévedését is, mely könyvében Herbartra vonatkozólag előfordul. 3. Prof. Dr. Baentsch (Jena): *Chamberlain nézetei a semiták, nevezetesen az izraeliták vallásáról.* E cikkben folytatólag cáfolja a szerző Chamberlaint, s főleg azt az állítását, hogy a semiták vallása csak praktikus, főképp anyagi és önző célokat szolgál, s nem ideális célokat.

II. Közlemények. 1. Dr. Susanna Rubinstein: *Kongenialis szellemek* címen Schillert és Humboldtöt hasonlítja össze. 2. Camille Pitollet: *Gracián Boldizsár és filozófiája* címen érdekes adatokat mond el erről a maga korában híres íróról, aki bennünket azért érdekelhet közelről, mert Faludi Ferencre volt nagy hatással. Csodála-

tosan kevés adat maradt életéről, de könyveiben eredeti és rendkívüli egyéniségnek mutatkozik. Mindamellet, hogy híu katholikus és a jezsuita-rend tagja, műveiben a legszabadabb szellem, s a legfüggetlenebb felfogás mutatkozik. 3. *W. Rein: A felekezeti és közös iskola harca.* Ziegler strassburgi tanár iratához, mely a következő jellemző fölkiáltással végződik: *Los von Rom! Los von Wittenberg!* — fűzi elmékedéseit Rein. A maga álláspontját Rein a következőkben jelzi: «Az államé az iskola. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az államnak van joga, mint az iskola urának kizárólagos hatalommal meghatározni az iskola jellegét. Ezt nem teheti, ezt nem szabad tennie, anélkül, hogy a nevelésben a legfontosabb tényezővel ne erőszakoskodjék. Ezek a családok, melyeknek a község iskolaszékeiben van a képviselőtüük. Ha a lelkiismereti szabadságnak értéket tulajdonítanunk — s ki becsülné ezt ma kevésre? — a döntést az iskola jellegére nézve a nevelés fő-érdekeltjeinek kell átengedni, azaz: a családoknak és képviselőiknek a községben.» Még számos apróbb közlemény van a füzetben, melyek közül bennünket bizonnyal a 14. érdekel. Ebben *Waldapfel J.* (Budapest) ismerteti a népiskolai könyvtárakat «*Staatlich organisierte Volksschulbibliotheken in Ungarn*» c. alatt. Könyvismeretések, filozófiai folyóiratok jegyzéke (közte a magyar *Bölcséleti Folyóirat*) s a beérkezett könyvek jegyzéke zárják be a füzetet.

A 4. füzet tartalma: I. *Értekezések.* 1. *Marx Lobsien: Gyermekek és művészet.* Az eredményeket közli, melyeket az előbbi füzetben jelzett vizsgálatok alapján elért. Eredményei ilyenformák: 1. Már 9—10 éves korban kimutatható az érzék a szép iránt. 2. A növekedő korral az érdeklődés a szép iránt növekszik. Nem tudom érdemes volt-e ezért az eredményért 44,160 kísérletet tenni. 2. *Prof. Dr. Baentsch: Chamberlain* nézetei stb. A szerző befejezi fejtegetéseit, s arra az eredményre jut, hogy Ch. nézetei a vallásról homályosak és bizonytalanok, s a keresztény vallásnak, mint történelmi jelenségnek együtt kell haladnia az idők árjával. 2. *Dr. Thrändorf (Auerbach) Iskola-monopolium és vallástanítás.* Azt a nézetet cáfolja a szerző, mely szerint az államnak, mint iskolatulajdonosnak, le kell mondania a vallás-oktatásról. Thrändorf szerint az államnak kötelessége gondoskodni a vallásos nevelésről is. 4. *G. Pfanntiel (Hildburghausen). Vezérelvek a biológiai oktatáshoz.*

II. *Közlemények.* *Dr. E. Friedrich: Dolog és ügy.* Logikai problémák fejtegetése. 2. *Dr. W. Klatt: Egy fejezet a magasabb iskolák neveléséhez.* Főleg a magasabb iskolák tanulóinál tapasztalható alkoholizmusról szól. 3. *P. Thiry (Verneuil): Az új iskola.* Igen érdekes ismertetése egy francia kísérletnek az intézeti nevelés terén. *Demolins* iskoláját a *L'école des Roches*-t ismerteti a szerző. Több kisebb köz-

lemény, könyvismertetések, a szakasjtó ismertetése, s a beküldött könyvek jegyzéke zárja be a füzetet.

W. Ö.

*

Revue internationale de l'Enseignement. XLIX. k. 2. és 3. sz. (1905 febr. 15. és 3. sz. 1905 márc. 15.)

Kasanszky Pierre «La réforme de l'enseignement du droit en Russie» összefoglalja a kérdésre vonatkozó eddigi nézeteket.

Luchaire Julien «L'enseignement des littératures modernes», az irodalomtörténet tanárának jövő eszményképét rajzolja meg. A tudomány három ága: a filológia, az irodalmi műfajok és az eszmék története. Comte bölcsészeti felfogása alapján az utolsó volna a legkényesebb, irodalmi tanszék helyett ennek kellene tanszéket állítani az egyetemen, az irodalmi műfajokat ebből a szempontból kellene tanulmány tárgyává tenni és a legújabb korig haladni, mert a gondolat fejlődésére ez a legfontosabb. A középiskolai irodalmi tanítás eszerint módosulna, így valóban nevelő értéke volna.

Girault Arthur «Le déplacement d'office des instituteurs» kérdéséről egy tanítógyűlésen Poitiersben tartott előadása a «szolgálat érdekében» történő áthelyezések ellen tiltakozik. A tanító függetlenségének biztosítása céljából a polgári hatóság önkénye, idegen befolyások ellen az áthelyeztetést meg kell szorítani. Az iskolák felügyelő bizottsága döntsön, de a tanító védekezésének vagy óhajának meghallgatásával. A felügyelő-bizottságot is újja kell szervezni az iskolán kívül álló tagok kizárásával. Ezt az 1886. okt. 30. törvény 29. és 44. cikkeinek módosítása valósítaná meg.

Renard Auguste «Le rapport Meyer sur la réforme de l'orthographe» a francia közoktatásügyi miniszter által kiküldött 12 tagú bizottság tervezetét ismerteti. A reformot már Littré, Ste. Beuve követelték. A bizottság a racionális alapon álló reformálás helyett az egyszerűsítésre törekedett. A francia akadémia is kiküldött egy 12 tagú bizottságot. Kérdés, melyik bizottság tervezetét fogja a miniszter jóváhagyni.

Philippe Jean és *Paul-Boncour G.* orvosok «A propos de l'éducation des écoliers mentalement anormaux» címen tanácsokat adnak a szellemi fogyatkozásban szenvedő tanulók nevelésére, amit Franciaországban állami oldalról szervezni készülnek. Az ily gyermekeket nyilvános iskolába küldik a szülők, de ott semmit sem tanulnak vagy oda el se mennek. Ez erkölcsi nevelésükre is befolyással van, közülök kerülnek ki a gonosztevők. Külön csoportban kell őket szellemi fejlettségüknek megfelelően oktatni, rendre szoktatni, mesterségre